

OPINJONIJET

IL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

IL-574 SESSJONI PLENARJA TAL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW, 14.12.2022–
15.12.2022

**Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar “Investimenti abbażi tal-ġeneru fil-pjani
nazzjonali għall-irkupru u r-reżiljenza”**

(opinjoni fuq inizzjattiva proprja)

(2023/C 100/02)

Relatur: **Cinzia DEL RIO**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	20.1.2022
Bażi legali	Artikolu 52(2) tar-Regoli ta' Proċedura Opinjoni fuq inizzjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni għall-Unjoni Ekonomika u Monetarja u l-Koeżjoni Ekonomika u Soċjali
Adozzjoni fis-sezzjoni	8.11.2022
Adozzjoni fil-plenarja	14.12.2022
Sessjoni plenarja Nru	574
Riżultat tal-votazzjoni (favur/kontra/astensjonijiet)	163/5/14

1. Konkluzjonijiet u rakkomandazzjonijiet

1.1. Il-KESE jtenni li hija biss konverġenza ekonomika u soċjali akbar u aħjar fl-Unjoni Ewropea li tista' tgħin biex tiġi żgurata ugwaljanza shiha bejn il-ġeneri u l-promozzjoni ta' opportunitajiet indaqs billi tiffoka fuq azzjonijiet u strateġiji f'konformità mal-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali.

1.2. Il-KESE jenfasizza li l-biċċa l-kbira tal-pjani nazzjonali għall-irkupru u r-reżiljenza – RRP – tfasslu mill-Istati Membri mingħajr valutazzjoni ex ante tal-impatt tal-investimenti individwali biex jitnehhew l-inugwaljanzi bejn il-ġeneri u jiġi ffaċilitat l-aċċess tan-nisa għas-suq tax-xogħol u ż-żamma tagħhom fiha. Għadd żgħir biss ta' Stati hađu approċċ strateġiku permezz ta' miżuri u riformi speċifiċi u trażversali fis-sitt assi ta' investiment fl-ambitu tal-RRPs. Il-metodoloġija adottata mill-Kummissjoni Ewropea hija fil-fatt ibbażata fuq valutazzjoni tal-impatt tal-prestazzjoni tal-miżuri implimentati. Għal dan l-ghan, il-KESE jirrakkomanda li l-Kummissjoni tadotta indikaturi speċifiċi komparabbli fl-istadju tal-valutazzjoni biex tkejjel it-titjib fil-pagi ugwali, l-aċċess għas-suq tax-xogħol, ir-rikonċiljazzjoni tal-hin tax-xogħol u tal-kura, u l-promozzjoni tal-intraprenditorija awtonoma tan-nisa.

1.3. Fost il-miżuri inkluzi fl-RRPs hemm azzjonijiet diretti u indiretti, b'impatti differenti fuq terminu qasir jew medju sa twil, biex jinkoraġġixxu l-aċċess tan-nisa fid-dinja tax-xogħol u għaż-żamma tagħhom fiha, iżda f'kontest frammentat u mhux omoġenu bejn il-pajjiżi. Il-KESE jqis li hija prijorità li, meta l-RRPs jiġu implimentati, jiżiedu kemm il-miżuri diretti kif ukoll dawk indiretti. Dan se jirrikjedi mezzi ta' investiment ċari u dejjiema b'ippjanar tar-riżorsi anke fuq terminu medju sa twil.

1.4. Fost l-azzjonijiet diretti għall-promozzjoni tax-xogħol tan-nisa, il-KESE jemmen li l-inċentivi għall-holqien ta' xogħlijiet stabbli u ta' kwalità għan-nisa għandhom jingħataw preferenza minn inċentivi okkażjonali oħra u għandhom jiġu esklużi mill-mappa tal-ghajnuna mill-Istat.

1.5. Il-KESE jappella sabiex il-klawżola tal-ippremjar għal kumpaniji li jippromovu x-xogħol tan-nisa tissahħah billi tiġi estiza għall-proġetti kollha tal-akkwist pubbliku u li s-sejhiet pubbliċi għall-offerti jiġu rregolati għall-korpi ta' implimentazzjoni b'indikazzjoni esplicita tal-oġettivi tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri.

1.6. Il-KESE jilqa' l-miżuri ta' sostenn u appoġġ għall-intraprenditorija awtonoma previsti fxi pjani nazzjonali għall-irkupru u r-reżiljenza u jittama li l-appoġġ ikopri wkoll it-taħriġ finanzjarju u maniġerjali u l-aċċess għall-istrumenti finanzjarji.

1.7. Kif iddikjarat fil-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, il-KESE jqis li huwa importanti li, fl-implimentazzjoni tal-RRPs, tittiehed azzjoni fil-qasam tat-taxxa billi t-tieni sors ta' dhul għall-unitajiet domestiċi b'introjtu baxx, u l-introjtu ta' unitajiet domestiċi ifqar b'genitur wiehed, jinhelsu mit-taxxa.

1.8. L-azzjonijiet indiretti fl-RRPs jinkludu investiment fis-servizzi tal-indukrar tat-tfal u tal-kura. Il-KESE jqis li hija prijorità li jiġu investiti riżorsi f'servizzi ta' konċiljazzjoni tal-hinijiet tax-xogħol u tal-kura fit-tul biex jiġu implimentati servizzi addizzjonali u biex dawn is-servizzi jsiru aċċessibbli għall-unitajiet domestiċi b'introjtu baxx.

1.9. Il-KESE jemmen li ma jistgħux jibqgħu jiġu posposti l-investimenti speċifiċi biex tithegġeġ il-partecipazzjoni tan-nisa fil-perjodu medju u twil fl-istituti tekniċi u xjentifiċi u fil-korsijiet universitarji tekniċi u xjentifiċi (STEM), li jistgħu jippromovu l-impjieg tan-nisa anke f'setturi li bhalissa huma prinċipalment iddominati mill-irġiel.

1.10. Il-KESE jirrakkomanda li l-RRPs jiġu pprogrammati b'mod koordinat u komplementari mar-riżorsi u l-programmi l-oħra kollha tal-Komunità, jiġifieri mir-riżorsi u l-programmi ta' koeżjoni u ż-żoni rurali. Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni fil-qafas tas-Semestru Ewropew b'rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiż għandha tqis dawn l-oġettivi minn perspettiva tal-ġeneru b'indikaturi godda trasparenti u aċċessibbli, li huma komparabbli bejn il-pajjiżi u mqassma skont il-ġeneru.

1.11. Il-KESE jirrakkomanda li l-ibbaġitjar skont il-ġeneru fil-livelli kollha tal-amministrazzjoni pubblika jsir obligatorju fil-fażi tas-Semestru Ewropew.

1.12. Id-data disponibbli turi li l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili kienu involuti b'mod modest u okkażjonali fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi. Il-KESE jirrakkomanda l-involvement shiħ tagħhom fl-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u l-valutazzjoni tal-RRPs kemm fil-livell Ewropew kif ukoll f'dak nazzjonali u lokali.

2. Introduzzjoni

2.1. Din l-Opinjoni għandha l-għan li tenfasizza r-riformi u l-investimenti li għandhom impatt fuq il-promozzjoni tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri previsti mill-Istati Membri fl-RRPs, abbażi tal-informazzjoni disponibbli li tiġi aġġornata wkoll mill-Kummissjoni Ewropea, mill-Parlament Ewropew (PE) u mill-Presidenza tal-Unjoni Ewropea. Ta' min jinnota li l-EIGE (Istitut Ewropew għall-Ugwaljanza bejn is-Sessi) qed iwettaq studju dwar l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u l-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri fl-irkupru mill-COVID-19 għall-Presidenza Żvediża tal-Kunsill tal-UE fl-2023 ⁽¹⁾ dwar il-miżuri previsti fl-RRPs b'approċċ li jqis il-ġeneru fl-istadji kollha tiegħu, mill-programmazzjoni sal-implimentazzjoni u l-valutazzjoni, u sakemm l-Istati Membri qiesu l-ugwaljanza bħala lieva għall-irkupru.

2.2. Fil-21 ta' Lulju 2020, il-Kunsill Ewropew, fil-konklużjonijiet tiegħu, adotta l-pjan Next Generation EU flimkien mal-Qafas Finanzjarju Pluriennali 2021-2027 (QFP 2021-2027). Il-QFP u n-Next Generation EU jinkludu fost l-oġettivi tagħhom il-promozzjoni ta' opportunitajiet indaqs billi jiżguraw li l-attivitajiet u l-azzjonijiet tal-programmi u l-istrumenti rilevanti jintegraw il-perspettiva tal-ġeneru u li jkunu jistgħu jikkontribwixxu b'mod effettiv għall-kisba tal-ugwaljanza, f'konformità mal-istrategija Ewropea.

⁽¹⁾ Studju tal-EIGE dwar L-ugwaljanza bejn il-ġeneri u l-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri fl-irkupru mill-COVID-19, li għandu jiġi ppubblikat fl-2023.

2.3. Permezz tar-Regolament (UE) 2021/241 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill⁽²⁾, tiġi stabbilita l-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza, li għandha l-għan li tappoġġja l-irkupru ta' wara l-pandemija, tippromovi l-koeżjoni u tinvesti fit-tranżizzjoni ekoloġika u diġitali. Ir-Regolament jiddikjara b'mod espliċitu li l-pjani nazzjonali għall-irkupru u r-reżiljenza għandhom jippromovu l-ugwaljanza bejn il-ġeneri. Il-KESE jaqbel mar-Regolament dwar l-importanza ta' miżuri mmirati lejn il-ġlieda kontra l-inugwaljanzi bejn il-ġeneri, peress li huwa konformi mal-oġġettivi tal-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali.

2.4. Fil-Komunikazzjoni tagħha dwar l-Istrateġija Annwali għat-Tkabbir Sostenibbli 2021 (SAT 2021) tas-17 ta' Settembru 2020, il-Kummissjoni ddeskriviet il-linji gwida tal-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza li jistiednu lill-Istati Membri biex jagħtu attenzjoni partikolari lill-gruppi żvantaġġati, lin-nisa u liż-żgħażaġh li jidhlu fis-suq tax-xogħol, filwaqt li jgħallqu opportunitajiet ta' xogħol ta' kwalità.

2.5. Ir-Regolament Delegat (UE) tat-28 ta' Settembru 2021 jistabbilixxi l-indikaturi komuni u l-elementi dettaljati tal-qafas ta' valutazzjoni tal-irkupru u r-reżiljenza bl-identifikazzjoni ta' 14-il indikatur. Mill-indikaturi identifikati, erbgha biss għandhom klassifikazzjoni speċifika għall-ġeneru⁽³⁾. Pereżempju, ma hemm l-ebda tqassim skont il-ġeneru fl-indikaturi 6 u 9 għal negozji mmexxja min-nisa li jibbenefikaw minn appoġġ.

2.6. Il-gwerra fl-Ukrajna, bħala riżultat tal-aggressjoni Russa, evidenzjat tnaqqis sinifikanti bi prospetti ta' tkabbir ikkaratterizzati minn incertezza, b'mod partikolari, b'rabta mal-provvista tar-riżorsi tal-enerġija u l-kostijiet li qed jiżdiedu, fatturi li jinfluwenzaw l-allokazzjoni tan-nefqa u l-investiment fil-baġits nazzjonali. Din l-incertezza se jkollha wkoll impatt fuq l-implimentazzjoni tal-RRPs.

2.7. Id-dinja tax-xogħol u s-soċjetà kollha kemm hi qed joħorġu mill-kriżi billi jharsu lejn irkupru ekonomiku u soċjali fit-tul, li fuqu huma bbażati l-RRPs, li ma jistgħux jinjoraw l-adozzjoni ta' qafas orjentat lejn il-ġeneri biex jiġu indirizzati u megħluba l-inugwaljanzi u d-disparitajiet bejn il-ġeneri li l-kriżi tal-COVID-19 sfortunatament amplifikat f'xi setturi produttivi, gruppi tal-popolazzjoni u f'xi reattajiet territorjali⁽⁴⁾.

3. L-isfond, it-tnejja tal-finanzjament u r-riżorsi allokat li-RRPs

3.1. FLulju li għadda, il-Kummissjoni Ewropea pprezentat lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill rapport ta' rieżami dwar l-implimentazzjoni tal-iskema, li jindirizza wkoll l-inugwaljanzi bejn il-ġeneri⁽⁵⁾. Ir-rapport jispjega s-sitwazzjoni attwali tal-kontributi riċevuti mill-Istati Membri abbażi tal-RRPs li pprezentaw, li jistabbilixxi l-prijoritajiet fil-mira tal-25 RRP analizzati abbażi tas-sitt pilastri ta' azzjoni tal-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza⁽⁶⁾.

3.2. Il-biċċa l-kbira tal-miżuri proposti mill-Istati Membri għandhom oġġettivi trażversali u mhux neċessarjament immirati speċifikament lejn l-ugwaljanza bejn il-ġeneri. Mill-129 miżura proposti, bħalissa bdew investimenti biss fi 13 minnhom. Mhux l-Istati Membri kollha pprowdew riformi u riżorsi li jimmiraw b'mod espliċitu għall-isfidi relatati mal-ġeneru jew li jindikaw lin-nisa bħala benefiċjarji. Il-miżuri innovattivi f'setturi b'livell baxx ta' impjeggi fost in-nisa huma dgħajfa wkoll⁽⁷⁾. Hafna minnhom huma kkonċentri fis-servizzi għall-indukrar tat-tfal, fil-kura u fl-edukazzjoni. Ir-rapport tal-Kummissjoni juri li l-RRPs, li jipprevedu approċċ strateġiku permezz ta' miżuri u riformi mmirati lejn l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, jinsabu fi ftit pajjiżi biss.

3.3. Stati Membri ohra ppreferew ċerti assi, bħal miżuri għall-koeżjoni soċjali u territorjali, b'enfasi fuq l-oportunitajiet indaqs, li ta' spiss jassorbu wkoll l-oġġettiv ta' ugwaljanza bejn il-ġeneri; jew miżuri mmirati lejn gruppi vulnerabbli, li ta' spiss jinkludu n-nisa u ż-żgħażaġh. Fl-aħhar nett, il-miżuri li jakkumpanjaw it-tranżizzjoni ekoloġika u diġitali b'enfasi fuq

⁽²⁾ Ir-Regolament (UE) 2021/241 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-12 ta' Frar 2021 li jistabbilixxi l-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza (GU L 57, 18.2.2021, p. 17).

⁽³⁾ Dawn l-indikaturi speċifiċi huma: a) riċerkaturi li jaħdmu f'ċentri ta' riċerka appoġġjati; b) għadd ta' parteċipanti f'korsijiet ta' edukazzjoni u taħriġ; c) għadd ta' persuni li għandhom xogħol jew li qed ifittxu xogħol; d) għadd ta' żgħażaġh li għandhom bejn il-15 u 29 sena li jirċievu appoġġ.

⁽⁴⁾ Nota ta' Riċerka 2021 dwar *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic* (L-ugwaljanza bejn il-ġeneri u l-impatt soċjoekonomiku tal-pandemija tal-COVID-19 — mhux disponibbli bil-Malti).

⁽⁵⁾ COM(2022) 383 final.

⁽⁶⁾ In-Netherlands issottomettew l-RRP tard meta mqabbla ma' pajjiżi ohra; l-RRP tal-Ungerija bħalissa tinsab sospiza għal raġunijiet ta' konformità mal-istat tad-dritt.

⁽⁷⁾ Ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna u l-artiklu PNRR Italia, *Gender Gap e politiche per l'innovazione e la digitalizzazione nel PNRR: quali misure?* (L-RRPs tal-Italja, id-disparità bejn il-ġeneri u l-politiki għall-innovazzjoni u d-diġitalizzazzjoni fl-RRPs — mhux disponibbli bil-Malti) minn Marusca de Castries, Università degli Studi di Roma Tre, u Barbara Martini, Università di Roma Tor Vergata, Settembru 2022.

it-taħriġ, li jara lin-nisa, f'xi pajjiżi, għadhom lura meta mqabbla mal-aċċess ugwali għall-programmi ta' taħriġ u taħriġ mill-ġdid. Ta' min jinnota li l-parti l-kbira tal-Istati Membri ma identifikawx il-vjolenza abbażi tal-ġeneru bħala waħda mill-isfidi fil-qafas ta' miżuri li jappoġġjaw l-ugwaljanza bejn il-ġeneri fl-RRPs.

3.4. L-RRPs inbnew b'valutazzjoni ex ante fil-livell nazzjonali tas-sitwazzjoni ekonomika u soċjali, b'mod ġenerali bi prijoritajiet ta' nefqa diġà stabbiliti li ma qisux id-dimensjoni tal-ġeneru kemm f'termini ta' riżorsi allokat kif ukoll billi eżaminaw il-kontenut tal-proġetti ta' investiment ippreżentati. Il-proposta oriġinali għal Regolament dwar l-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza tal-Kummissjoni ma inkludiet l-ebda referenza għall-ugwaljanza bejn il-ġeneri bħala objettiv u ma semmietx lin-nisa bħala mira speċifika tal-benefiċjarji. Sussegwentement biss, abbażi tal-pressjonijiet tas-shubija ekonomika u soċjali u tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, giet introdotta dimensjoni tal-ġeneru fl-RRPs fir-regolament ippubblikat fi Frar 2021. Din hija wkoll ir-raġuni għaliex id-dimensjoni tal-ġeneru u l-ibbaġitjar skont il-ġeneru mhumix preżenti fl-RRPs kollha, iżda biss f'dawk li oriġinarjament kienu stabbilew kwalità ta' nfiq u investiment orjentata lejn il-ġeneru.

3.5. Il-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza tirrikjedi li l-Istati Membri jindikaw kif l-RRPs jindirizzaw l-inugwaljanzi bejn il-ġeneri, iżda l-valutazzjoni tal-impatt se ssir biss meta titqies il-prestazzjoni tal-azzjonijiet meħuda. Għalhekk huwa importanti li l-Kummissjoni tkejjel l-effettività tal-azzjonijiet u l-investimenti ppjanati fl-istadju tal-valutazzjoni billi tinvolvi l-imsieħba ekonomiċi u soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, bl-użu ta' indikaturi speċifiċi komparabbli. Id-data miġbura sa issa ma tirriflettix is-sitwazzjoni reali fil-livell nazzjonali. Għalhekk, illum huwa diffiċli li wiehed jgħid x'inhu l-impatt ta' xi miżuri biex tiġi indirizzata d-diskriminazzjoni bejn il-ġeneri, speċjalment id-diskriminazzjoni trażversali, fuq is-sitt pilastri.

3.6. Mir-riżorsi allokat għall-RRPs, illum mhuwiex possibbli li jkun hemm stampa ċara tal-investimenti appoġġjati mhux biss mill-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza, iżda wkoll minn riżorsi pubbliċi u privati nazzjonali komplementari mmirati esklużivament lejn l-ugwaljanza bejn il-ġeneri fid-diversi oqsma tax-xogħol u tas-soċjetà. Il-kwantifikazzjoni tar-riżorsi allokat se tkun possibbli biss fl-istadju tal-implimentazzjoni.

3.7. Madankollu, skont ir-rapport tal-Kummissjoni dwar miżuri speċifiċi għall-ugwaljanza bejn il-ġeneri fl-RRPs, il-perċentwal ta' azzjonijiet ivarja hafna, minn 11 % allokat mill-Iżvezja sa inqas minn 1 % mill-Kroazja, b'diversi pajjiżi taħt it-2 %. Madankollu, jenhtieg li jitqies ukoll l-impatt tal-miżuri indiretti stabbiliti fil-Pjani Nazzjonali għall-Irkupru u r-Reżiljenza, u l-miżuri diretti u indiretti ppjanati bir-riżorsi tal-Komunità tan-NextGenerationEU, li jissupplimentaw l-RRPs, bħal REACT-EU u l-FAEŻR (Fond Agrikolu Ewropew għall-Iżvilupp Rurali).

3.8. Skont ir-rapport tal-Kummissjoni u skont l-ewwel informazzjoni miġbura mill-EIGE, l-istampa li toħroġ hija frammentata u irregolari bejn il-pajjiżi. Mhux il-pajjiżi kollha għandhom data diżaggregata skont il-ġeneru, minkejja li din intalbet mill-Kummissjoni sabiex tkun tista' tirrapporta regolarment u puntwalment dwar in-nefqa relatata mal-ġeneru fl-RRPs abbażi ta' xi elementi komuni.

3.9. Peress li mhijiex disponibbli analiżi fil-fond tal-ġeneru ex ante mill-Istati Membri kollha tal-RRPs, ma hemm l-ebda valutazzjoni tal-impatt tal-miżuri fuq ix-xogħol addizzjonali u ta' kwalità u fuq ix-xogħol bi kwalifiki għoljin. L-ugwaljanza bejn il-ġeneri tqieset bħala prinċipju ġenerali trażversali minn 14-il pajjiż⁽⁸⁾; Spanja biss indikat il-kriterju tal-integrazzjoni tal-ġeneri fl-RRP kollu. L-Italja introduċiet miżuri speċifiċi għall-ugwaljanza bejn il-ġeneri u elaborat l-impatt tal-miżuri anke f'termini ta' zieda fl-impjiegi, iżda għad hemm thassib dwar l-effettività reali tagħhom u l-kwalità tal-interventi⁽⁹⁾. F'pajjiżi oħra, ġew previsti miżuri indiretti biex jippromovu l-ugwaljanza bejn il-ġeneri bħall-investiment fil-bilanċ bejn ix-xogħol u l-hajja privata, l-investiment fis-servizzi tal-kura, l-inċentiv għat-taħriġ STEM, it-titjib tal-kundizzjonijiet tax-xogħol u t-taħriġ. Dawn se jkollhom impatt fuq terminu medju sa twil iżda li llum ma jistgħux jiġu kkwantifikati. Minbarra dawn l-investimenti, xi Stati Membri pprevedew miżuri diretti bħal inċentivi għar-reklutaġġ u inċentivi għall-intraprenditorija femminili.

⁽⁸⁾ Ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna.

⁽⁹⁾ Ara n-nota 6 f'qiegħ il-paġna.

3.10. Inghatat attenzjoni partikolari minn xi pajjiżi għall-akkwist skont il-ġeneru ⁽¹⁰⁾ b'miżuri ta' kundizzjonalità għar-reklutaġġ ta' nisa u żgħażaġh f'kuntratti pubbliċi konklużi b'rizorsi tal-RRP. Ikun mixtieq li jiġu rregolati s-sejhiet pubbliċi għall-offerti għall-entitajiet ta' implimentazzjoni b'indikazzjoni espliċita tal-oġġettivi tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri.

3.11. L-RRPs innovattivi f'dan il-qasam jinkludu, pereżempju, l-RRPs ta' Spanja, l-Italja u Franza. L-RRP Spanjol wettaq impenn sinifikanti billi stabbilixxa li l-proċeduri amministrattivi pubbliċi kollha għandu jkollhom perspettiva tal-ġeneru. L-RRP Taljan introduċa linji gwida dwar l-opportunitajiet indaqs fil-kuntratti ffinanzjati mill-RRP, li jipprevedu l-applikazzjoni ta' miżuri ta' premjazzjoni u mudelli ta' klawżoli fi hdan is-sejhiet għall-offerti, differenzjati skont is-settur, it-tip u n-natura tal-proġett, bl-obbligu li jiġu riżervati 30 % tar-reklutaġġ għall-implimentazzjoni tal-kuntratti għaž-żgħażaġh taht is-36 sena u għan-nisa, kif ukoll iċ-ċertifikazzjoni tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri mill-kumpaniji. L-RRP Franciż, min-naha l-oħra, stabbilixxa l-introduzzjoni ta' indikaturi godda għall-kumpaniji biex jikkalkulaw l-ugwaljanza professjonali u l-progressjoni permezz ta' pjan ta' azzjoni, filwaqt li l-RRPs Irlandiżi u Kroati jagħtu premijijiet ta' finanzjament lill-kumpaniji li jużaw il-kriterji dwar il-promozzjoni tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri ⁽¹¹⁾.

3.12. Ir-rapport tal-Kummissjoni ta' Lulju 2022 jenfasizza li d-diskussjonijiet mal-imsieħba ekonomiċi u soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili matul it-thejija tal-RRP kienu deċiżament modesti u okkażjonali. L-atturi soċjali u organizzazzjonijiet oħra tas-soċjetà ċivili esprimew thassib serju dwar il-partecipazzjoni fil-fażi ta' implimentazzjoni u monitoraġġ tal-azzjonijiet. B'mod partikolari, l-esperti dwar il-ġeneru jinnotaw ⁽¹²⁾ li, mingħajr data affidabbli, komparabbli u mmirata, diżaggregata skont il-ġeneru, iżda fuq kollox ta' kwalità u li tkopri oqsma u setturi differenti, se jkun diffiċli li jiġi vvalutat l-impatt tal-miżuri. Il-KESE jirrakkomanda bil-qawwa li l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili involuti fil-promozzjoni tal-opportunitajiet indaqs jiġu involuti aktar mill-qrib kemm mill-istituzzjonijiet Ewropej kif ukoll mill-istituzzjonijiet nazzjonali u reġjonali fl-implimentazzjoni, il-valutazzjoni u l-monitoraġġ tal-RRPs.

4. Valutazzjonijiet tal-kuntest tal-RRPs

4.1. Il-KESE jenfasizza l-importanza li tiġi implimentata l-Aġenda 2030 għall-Iżvilupp Sostenibbli tan-NU, li tpoġġi l-kisba tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri fost is-17-il oġġettiv, flimkien mal-oġġettivi stabbiliti fil-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni *Unjoni ta' Ugwaljanza: Strateġija ta' Ugwaljanza bejn is-Sessi għall-2020-2025* ⁽¹³⁾ fil-kuntest tal-partecipazzjoni uguali fis-setturi ekonomiċi varji u d-differenza fil-pagi bejn in-nisa u l-irġiel.

4.2. L-istrateġija dwar l-ugwaljanza bejn il-ġeneri tinkludi politiki u azzjonijiet biex jiġu indirizzati l-forom kollha ta' diskriminazzjoni u inugwaljanza, inkluż fir-rigward tal-komunità LGBTIQ ⁽¹⁴⁾, u trid tkun punt ta' referenza għall-implimentazzjoni tal-RRPs. Il-KESE jenfasizza l-importanza li jiġu implimentati azzjonijiet ewlenin, kondvinzi mal-partijiet kollha, li għandhom l-għan jiżguraw partecipazzjoni u opportunitajiet indaqs fis-suq tax-xogħol, inaqqsu d-differenza fil-pagi għal rwoli uguali u n-nuqqas ta' aċċess għal pożizzjonijiet manigerjali superjuri, u jiksibu bilanċ bejn

⁽¹⁰⁾ L-akkwist skont il-ġeneru huwa strateġija innovattiva introdotta mill-Kummissjoni biex trawwem l-investiment fl-ugwaljanza permezz tal-introduzzjoni ta' kriterji tal-ghoti speċifiċi sensitivi għall-ġeneru jew rekwiżiti għall-partecipazzjoni fl-akkwist jew kriterji tal-ghoti li jinkludu parametri soċjali. L-akkwist skont il-ġeneru għandu l-għan li jzid l-ugwaljanza bejn il-ġeneri fis-suq tax-xogħol, itejjeb il-preżenza tan-nisa fl-ogħla pożizzjonijiet u jnaqqas id-differenza fil-pagi.

Ir-rapport tal-ELGE dwar Gender-responsive public procurement: the key to fair and efficient public spending in the EU (Akkwist pubbliku sensitiv għal kwistjonijiet tal-ġeneru: iċ-ċavetta għal infiq pubbliku ġust u effiċjenti fl-UE — mhux disponibbli bil-Malti), ippubblikat fl-2022, jindika kif l-akkwist pubbliku jista' jiggwida u jappoġġja l-ugwaljanza bejn il-ġeneri billi jittejjeb l-effettività u l-kwalità tal-infq pubbliku bi studji ta' każijiet u rakkomandazzjonijiet.

⁽¹¹⁾ Data miġbura mill-analiżi tal-ELGE, ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna.

⁽¹²⁾ Briefing tal-Parlament Ewropew dwar Gender equality in the Recovery and Resilience Facility (L-ugwaljanza bejn il-ġeneri fil-Facilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza — mhux disponibbli bil-Malti), ippubblikat f'April 2022, li jesprimi thassib minn studji differenti mwettqa fil-livell nazzjonali (minn ċentri ta' riċerka u universitajiet).

⁽¹³⁾ Komunikazzjoni tal-Kummissjoni Ewropea lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni tal-5 ta' Marzu 2020 (COM/2020/152 final).

⁽¹⁴⁾ L-Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni — Unjoni ta' Ugwaljanza: Strateġija dwar l-Ugwaljanza tal-LGBTIQ għall-2020-2025" (COM(2020) 698 — final) (ĠU C 286, 16.7.2021, p. 128).

il-ġeneri fil-proċess tat-tehdid ta' deċiżjonijiet u fil-politika. Il-KESE jappella għall-adozzjoni u l-implimentazzjoni rapidi tad-Direttiva dwar it-Trasparenza fil-Pagi ⁽¹⁵⁾ – li tistabbilixxi strumenti u azzjonijiet fil-livell nazzjonali biex jiġi indirizzat u eliminat id-distakk – u jappella għal monitoraġġ mill-qrib tal-kawżi u r-responsabbiltajiet.

4.3. L-oġġettiv ta' parteċipazzjoni aħjar tan-nisa fis-suq tax-xogħol għandu jiġi indirizzat b'mod strutturali u komprensiv, billi jitqiesu l-varjabbli ekonomiċi, edukattivi, ġeografiċi, soċjali u kulturali, inkluż fiż-żoni remoti u rurali. F'dan ir-rigward, għandu jittiehed approċċ integrat, billi jiġi sistemizzat il-kontribut tal-istituzzjonijiet Ewropej, nazzjonali u reġjonali kollha b'mekkaniżmi effettivi ta' djalogo soċjali mal-atturi kollha u f'diversi livelli.

4.4. Sabiex tiżdied il-parteeipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol, il-KESE jinnota l-htieġa urġenti li l-Istati Membri kollha jimplimentaw malajr kemm jista' jkun id-Direttiva dwar il-Bilanċ bejn ix-Xogħol u l-Hajja Privata (id-Direttiva (UE) 2019/1158 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill ⁽¹⁶⁾), li tintroduċi regoli dwar il-liv relatat mal-familja u arranġamenti tax-xogħol flessibbli għall-haddiema u tippromovi kondivizzjoni ġusta tar-responsabbiltajiet ta' indukrar bejn il-ġenituri, u tgħin biex jitnehhew l-ostakli li jfixklu l-għażla libera għall-maternità u l-paternità tal-unitajiet domestiċi.

4.5. Ir-rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiż (CSRs) tal-2019 u l-2020 fil-qafas tas-Semestru, dwar azzjonijiet li għandhom jittiehdu biex jitnaqqsu l-inugwaljanzi bejn il-ġeneri, wasslu lil xi Stati Membri biex jinkorporaw dimensjoni tal-ġeneru fl-RRPs ⁽¹⁷⁾, iżda sfortunatament fi hdan qafas ta' azzjonijiet frammentati bejn id-diversi pajjiżi.

4.6. B'riżultat tal-pandemija u l-impatt fuq l-istatus tan-nisa, is-CSRs kienu sporadiċi u okkażjonali. Fl-2022, tliet pajjiżi biss, l-Awstrija, il-Germanja u l-Polonja, kellhom CSRs relatati mal-parteeipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol u l-funzjonament tas-servizzi tal-indukrar tat-tfal, filwaqt li 22 pajjiż iehor irċevew CSRs għal gruppi żvantaġġati ⁽¹⁸⁾, li wasslu għal miżuri indiretti dwar ix-xogħol jew l-istatus tan-nisa, li kienu diffiċli li jiġu kkwantifikati. Il-KESE jinnota li, fid-dawl tad-data dwar l-impatt tal-kriżi tal-COVID-19 fuq is-sitwazzjoni ekonomika u soċjali tan-nisa, is-CSRs speċifiċi għall-ugwaljanza bejn il-ġeneri kienu jkunu mixtieqa sabiex jinkoraġġixxu programmazzjoni ex ante koerenti fl-RRPs, inkluż b'investimenti mmirati.

4.7. L-EIGE jenfasizza f'diversi rapporti d-distribuzzjoni inugwali tar-responsabbiltajiet tal-familja, speċjalment fil-kura tat-tfal u fis-servizzi ta' kura fit-tul għall-anzjani u l-persuni b'diżabilità ⁽¹⁹⁾. Dawn ir-responsabbiltajiet huma wahda mir-raġunijiet ewlenin għal-livell baxx ta' parteċipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol ⁽²⁰⁾. Bil-lockdown u l-gheluq tal-iskejjel, is-sitwazzjoni marret għall-agħar. F'dan il-kuntest, ta' min jinnota li hafna RRPj jirrikonoxxu r-relazzjoni bejn is-servizzi ta' kura mhux imhallsa u l-miżuri ta' bilanċ bejn ix-xogħol u l-hajja privata u introduċew miżuri li jagħtu preferenza għat-tishih tas-servizzi għall-indukrar tat-tfal ⁽²¹⁾.

4.8. Dawn is-servizzi għandhom ikunu aċċessibbli wkoll għal unitajiet domestiċi ifqar billi jiġu riveduti l-kriterji tat-tariffi biex jiġi ffaċilitat l-użu tagħhom minn kulhadd. Għandha tinghata attenzjoni partikolari għall-promozzjoni tal-attendenza full-time fl-iskejjel kollha ta' kull tip u livell, b'attivitajiet kurrikulari u ekstrakurrikulari, u għall-implimentazzjoni ta' servizzi addizzjonali fl-iskejjel preprimarji, bħal qabel u wara l-iskola, u għat-tishih tal-offerta pubblika taċ-ċentri tas-sajf għall-bniet u s-subien. Dawn huma miżuri indiretti li għandhom isibu kanali ta' investiment definiti u dejjiema, li sfortunatament ma jidhrux fl-RRPs b'ippjanar tar-riżorsi fuq terminu medju sa twil.

⁽¹⁵⁾ Il-Proposta għal Direttiva dwar it-trasparenza fil-pagi qed tiġi nnegozjata fit-trilogu.

⁽¹⁶⁾ Id-Direttiva (UE) 2019/1158 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Gunju 2019 dwar il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-hajja privata għall-ġenituri u għall-persuni li jindukraw u li tassar id-Direttiva tal-Kunsill 2010/18/UE (ĠU L 188, 12.7.2019, p. 79).

⁽¹⁷⁾ Rapport tal-Parlament Ewropew dwar CSRs and RRPj — Thematic overview on gender-related issues (CSRs u RRPj — Harsa ġenerali tematika dwar il-ġeneru — mhux disponibbli bil-Malti), ippubblikat f'Ottubru 2021.

⁽¹⁸⁾ Ara n-nota 14 f'qiegħ il-paġna.

⁽¹⁹⁾ L-Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Ir-rwol tal-membri tal-familja li jipprovdu l-kura lill-persuni b'diżabilità u lill-anzjani: l-isplużjoni tal-fenomenu matul il-pandemija (opinjoni fuq inizjattiva proprja) (ĠU C 75, 28.2.2023, p. 75), li tipprovdi rakkomandazzjonijiet importanti dwar il-miżuri li għandhom jittiehdu.

⁽²⁰⁾ Rapport tal-EIGE, Gender Mainstreaming — Gender stakeholder consultation (L-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri — Konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati dwar il-ġeneri — mhux disponibbli bil-Malti), ippubblikat fl-2019.

⁽²¹⁾ Ara n-nota 1 f'qiegħ il-paġna.

4.9. Il-KESE jappella għal azzjonijiet ta' taħriġ għall-operaturi taċ-ċentri tax-xogħol immirati lejn l-orjentazzjoni tal-generu sabiex tiġi ffurmata u mxerrda kultura hielsa mill-isterjotipi tal-generu. Fl-istess hin, huwa importanti li jiġu promossi shubijiet bejn in-negozji u l-haddiema fix-xogħol u t-taħriġ sabiex tiġi promossa l-integrazzjoni tan-nisa f'setturi li b'mod predominanti jimpjegaw lill-irġiel.

4.10. Il-KESE jappoġġja l-idea li tingħata prijorità lill-inċentivi għall-kumpaniji li jimpjegaw lin-nisa li huma fil-mira ta' politiki attivi, b'kuntratti ta' impjieg stabbli u kundizzjonijiet tax-xogħol tajbin. Barra minn hekk, l-inċentivi għall-appoġġ u s-sostenn għall-intraprenditorija awtonoma huma importanti, inkluż permezz ta' appoġġ immirat għal taħriġ finanzjarju u maniġerjali u aċċess għal strumenti finanzjarji ⁽²²⁾.

5. Valutazzjonijiet speċifiċi

5.1. Il-kriżi laqtet hażin lin-nisa, li spiss isibu ruħhom f'pożizzjoni li jaċċettaw jaħdmu xogħlijiet mingħajr bżonn ta' kwalifiki. Barra minn hekk, il-xogħol part-time involontarju huwa kundizzjoni dejjem aktar komuni fost il-haddiema nisa. Sabiex titreġġa' lura din it-tendenza u tiżdied il-partecipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol u jiġu promossi xogħlijiet ta' kwalità u b'ħiliet speċjalizzati, hija prijorità li jissahhu l-miżuri diretti u indiretti fl-RRPs.

5.2. Sabiex jitnaqqsu d-disparitajiet bejn il-generi, il-KESE jirrakkomanda li l-RRPs jiġu pprogrammati b'mod ikkoordinat u komplementari mar-riżorsi u l-programmi komunitarji l-oħra kollha, l-ewwel nett permezz tar-riżorsi u tal-programmi ta' koeżjoni.

5.3. Id-differenzi u l-inugwaljanzi eżistenti bejn il-generi jagħmlu l-politiki pubbliċi mhux newtrali għall-generu, u għalhekk huwa importanti li l-istituzzjonijiet kollha, kemm Ewropej, nazzjonali kif ukoll lokali, jadottaw l-ibbaġitjar skont il-generu bħala dokument komplementari għall-politiki tat-taxxa. Għal dan l-ghan, il-KESE jirrakkomanda li l-ibbaġitjar skont il-generu jkun obligatorju fil-fażi tas-Semestru Ewropew ⁽²³⁾.

5.4. Il-KESE jwissi dwar ir-riskju li l-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza, kif inhi mfassla, tista' żżid id-disparitajiet f'xi setturi tal-produzzjoni bħal dawk ekoloġiċi u diġitali. Filwaqt li l-ugwaljanza bejn il-generi hija prijorità trażversali, mingħajr azzjoni speċifika u li tista' titkejjel għall-promozzjoni tax-xogħol tan-nisa, inkluż f'termini ta' kwalifiki għoljin f'setturi b'livell għoli ta' xogħol fost in-nisa, ir-riskju huwa li d-disparità fix-xogħlijiet bejn il-generi tkompli tiżdied, bir-riskju ta' aktar segregazzjoni tan-nisa f'xogħlijiet li jrendu inqas qligħ.

5.5. L-RRPs għandhom jinkludu indikaturi komparabbli biex ikejlu t-titjib fil-paga ugwali, l-aċċess għas-suq tax-xogħol skont is-setturi, ir-rikonċiljazzjoni tal-hinijiet tax-xogħol u tal-kura, il-kreditu konċessjonali, l-inċentivi għall-promozzjoni tal-intraprenditorija awtonoma u x-xogħol indipendenti tan-nisa.

5.6. L-inċentivi għar-reklutaġġ permanenti ta' nisa għandhom jingħataw preferenza fuq inċentivi oħra u għandhom jiġu esklużi mill-mappa tal-ġajjnuna mill-Istat.

5.7. It-titjib tar-rikonċiljazzjoni tal-hinijiet tax-xogħol u tal-kura huwa wiehed mill-oġġettivi ewlenin biex jiġi sfruttat il-potenzjal shiħ tan-nisa fid-dinja tax-xogħol u tittejjeb il-produttività tan-negozji. Għal dan l-ghan, il-KESE jqis li hija prijorità li jiġu investiti riżorsi fis-servizzi ta' konċiljazzjoni tax-xogħol u s-servizzi tal-kura mhux biss ma' servizzi addizzjonali fl-iskejjel preprimarji u l-promozzjoni ta' servizzi edukattivi progressivi mingħajr hlas għal tfa' l-fl-età ta' bejn 0 u 3 snin għal unitajiet domestiċi b'introjt baxx, iżda wkoll billi jizdied l-investment biex jiġu implimentati servizzi ta' sostenn u kura fit-tul.

5.8. Il-kisba tal-oġġettivi fis-servizzi ta' konċiljazzjoni tal-hin tax-xogħol u tal-kura għandha tkun appoġġjata mir-reklutaġġ ta' professjonisti speċifiċi u mill-htieġa ta' taħriġ kontinwu għal dawk kollha involuti f'dawn is-servizzi, li issa huma fil-biċċa l-kbira nisa.

⁽²²⁾ L-RRP Spanjol jalloka EUR 36 miljun biex jgħin lin-nisa intraprendituri b'negozji ġodda; l-RRP Taljan jimmobilizza EUR 400 miljun biex jappoġġja l-partecipazzjoni tan-nisa f'attivitajiet intraprenditorjali.

L-Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Investment b'perspettiva tal-generu bħala mod kif intejbu l-ugwaljanza bejn il-generi fl-Unjoni Ewropea (ĠU C 100, 16.3.2023, p. 16), li tressaq proposti biex thegġegħ l-investment fl-intraprenditorija tan-nisa.

⁽²³⁾ Id-dokument ta' diskussjoni tal-Kummissjoni Ewropea dwar Gender Budgeting Practices: Concepts and Evidence (Prattiki ta' Bbaġitjar skont il-Generu: Kuncetti u Evidenza — mhux disponibbli bil-Malti), ippubblikat f'Gunju 2022.

5.9. Il-KESE jiġbed l-attenzjoni għall-importanza li l-klawżola tal-bonus tal-impjieg tan-nisa tiġi estiża għall-akkwist pubbliku kollu, sabiex jiġu appoġġjati l-kumpaniji li jimpenjaw ruhhom li joħolqu xogħlijiet stabbli, isaħħu l-inkluzjoni soċjali u jnaqqsu d-differenzi bejn il-ġeneri fix-xogħlijiet.

5.10. Id-disparità bejn il-ġeneri fix-xjenza hija preżenti hafna u l-għeruq tagħha jibdw mill-edukazzjoni bikrija. Sfortunatament, huma biss ftit l-RRPs li inkludew miżuri biex tiżdied il-partecipazzjoni tan-nisa fl-istituti tekniċi u xjentifiċi u fil-korsijiet universitarji tekniċi-xjentifiċi (STEM). Għalhekk huwa meħtieġ investiment speċifiku fi pjani ta' taħriġ biex tithegġeġ il-partecipazzjoni tan-nisa fid-dinja tax-xjenza, kif ukoll fir-riċerka u l-iżvilupp, kif ukoll investiment u forom godda ta' appoġġ għal proġetti mmirati, sabiex jiġi żgurat li tiżdied il-partecipazzjoni tan-nisa f'attivitajiet innovattivi. Dawn l-interventi se jkollhom impatt pożittiv fuq terminu medju sa twil u għalhekk għandhom jiġu pprogrammati b'approċċ strateġiku.

5.11. Il-KESE jqis li huwa importanti li tittiehed azzjoni wkoll fil-qasam tat-taxxa, inkluż fuq l-istruzzjonijiet tal-Kummissjoni ⁽²⁴⁾, u abbażi tal-leġiżlazzjoni nazzjonali permezz ta' helsien mit-taxxa fuq it-tieni sors ta' dhul, li hafna drabi jikkorrispondu għal dak tan-nisa għall-unitajiet domestiċi b'introjtu baxx. Huwa importanti wkoll li jkun hemm helsien mit-taxxa fuq l-introjtu ta' unitajiet domestiċi foqra b'ġenitur wieħed.

5.12. Minbarra l-miżuri stabbiliti fl-RRPs, il-KESE jipproponi, bħala miżuri ta' politika ta' akkumpanjament, iċ-ċertifikazzjoni obbligatorja tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri sabiex titnaqqas id-differenza bejn il-ġeneri u jittejbu l-kundizzjonijiet tax-xogħol tan-nisa, tiġi indirizzata l-vjolenza abbażi tal-ġeneru ⁽²⁵⁾, jinxtardu l-metodi aġevolati ta' hidma permezz ta' negozjar mal-imsieħba soċjali u jiġi attiv tax-xogħol part-time volontarju mħallas skont ir-regolamenti nazzjonali għan-nisa li jirritornaw mil-liv tal-maternità.

5.13. Il-KESE japprezza l-approċċ meħud mill-Kummissjoni fir-rapport, li jipprevedi l-monitoraġġ tal-azzjonijiet tal-RRPs tal-pajjiżi individwali minn perspettiva tal-ġeneru. Se jkun importanti li l-missjonijiet tal-Kummissjoni fl-Istati Membri differenti jinkludu enfasi speċifika fuq il-miżuri fis-seħh dwar l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u jiżguraw il-ġestjoni ta' data trasparenti u aċċessibbli.

5.14. Il-KESE jirrakkomanda li l-imsieħba ekonomiċi u soċjali u s-soċjetà ċivili jkunu involuti bis-shiħ fl-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u l-valutazzjoni tal-RRPs, inkluż permezz ta' "kumitati ta' tmexxija" mahluqa apposta fil-livell Ewropew u nazzjonali biex jiġi promoss l-ippjanar ikkoordinat tal-inizjattivi tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri.

Brussell, l-14 ta' Dicembru 2022.

Christa SCHWENG

Il-President

tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew

⁽²⁴⁾ Ara n-nota 10 fqiegħ il-paġna.

⁽²⁵⁾ L-Istati Membri ġew imhegga jirratifikaw il-Konvenzjoni Nru 190 tal-ILO dwar il-Vjolenza u l-Fastidju fuq il-Post tax-Xogħol, li bħalissa hija ratifikata minn żewġ pajjiżi Ewropej biss.